

perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis Angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse Angeli, quam homines.

2. Præterea, testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas; Moyses autem et Elias non ibi vere affuerunt, sed imaginariè; dicit enim quædam glos. super illud Luc. 9: Erant autem Moyses et Elias, etc.: Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi et Eliæ ibi apparuisse, sed in subjecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, ut Angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur quod fuerint convenientes testes.

3. Præterea, Act. 10 dicitur, quod Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses et Elias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiam omnes Prophetæ.

4. Præterea, gloria Christi omnibus Christi fidelibus repromittitur; quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum, Jacobum et Joannem in testimonium suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

In contrarium est Evangelicæ Scripturæ auctoritas.

Respondeo dicendum, quod Christus transfigurari voluit ut gloriam suam hominibus ostenderet, et ad eam desiderandam homines provocaret, sicut supra dictum est¹. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solum qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Unde eo ad passionem properante, tam turbæ quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant Hosanna, ut dicitur Matth. 21, quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conveniens fuit ut de præcedentibus ipsum testes adessent, scilicet, Moyses et Elias; et de sequentibus ipsum, scilicet, Petrus, et Jacobus, et Joannes, ut in ore duorum vel trium testium staret hoc verbum.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus per suam transfigurationem manifestavit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines vertinet. Et ideo convenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

Ad secundum dicendum, quod glos. illa dicitur esse sumpta ex libro qui intitulatur: de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui non est liber

¹ Art. 4 hujus quæst.

authenticus, sed falso adscribitur Augustino, et ideo illi glossæ non est standum. Dicit enim expresse Hieronym. super Matth. 1: Considerandum est quod scribis et Phariseis de cælo signa poscentibus dare noluit; hic vero ut Apostolorum augeat fidem, dat signum de cælo; Elia inde descendente quo conscenderat, et Moysæ ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligendum quasi anima Moysi suum corpus resumpsit; sed quod anima ejus apparuerit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Elias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat in curru igneo raptus.

Ad tertium dicendum, quod (sicut Chrys. dicit super Matth. 2) Moyses et Elias in medium adducuntur propter multas rationes. Prima est hæc: Quia enim turbæ dicebant eum esse Eliam, vel Jeremiam, aut unum ex Prophetis, capita Prophetarum secum ducit, ut saltem hinc appareat differentia servorum et domini. Secunda ratio est, quia Moyses legem dedit, Elias pro gloria Domini æmulator fuit. Unde per hoc quod simul cum Christo apparent, excluditur calumnia Judæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, et blasphemum, Dei sibi gloriam usurpantem. Tertia ratio est, ut ostendat se habere potestatem mortis et vitæ, et esse judicem mortuorum et vivorum, per hoc quod Moysen jam mortuum et Eliam adhuc viventem secum ducit. Quarta ratio est, quia sicut Luc. dicit, loquebantur cum eo de excessu quem completurus erat in Jerusalem, id est de passione et morte sua. Et ideo, ut super hoc discipulorum animos confirmaret, inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni, Elias vero regi Achab. Quinta ratio est, quia volebat ut discipuli sui æmulerentur Moysi mansuetudinem et zelum Eliæ. Sextam rationem addit Hilar.³, ut ostenderet, scilicet, se per legem quam dedit Moyses, et per Prophetas, inter quos fuit Elias præcipuus, esse prædicatum.

Ad quartum dicendum, quod alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediate, sed per majores suo tempore ad alios debent deo-

¹ Super illud Matth. 17: Et apparuit illis Moyses et Elias, t. 9.

² Hom. 57 in Matth., super illud: Apparuerunt Moyses et Elias, t. 2.

³ Canone 17 in Matth., non remote a princ.

nire. Et ideo, ut Chrysostomus dicit¹, assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione quam habuit ad Christum, et iterum in potestate sibi commissa. Joannes vero in privilegio amoris, quo a Christo diligebatur propter suam virginitatem, et iterum propter prærogativam Evangelicæ doctrinæ; Jacobus autem propter prærogativam martyrii. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant aliis annuntiare ante resurrectionem, ne (ut Hieronymus dicit²) et incredibile esset pro rei magnitudine, et post tantam gloriam apud rudes animos sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur a populo, et ut cum essent Spiritu Sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

COMMENTARIUS.

1. *Mysterium transfigurationis coram testibus cur effectum.* — In corpore articuli probat D. Thomas oportuisse mysterium hoc coram aliquibus testibus fieri. Quia (ut recte supra notavit Euthym.) non fiebat propter Christum, sed propter utilitatem nostram; si autem esset omnino occultum, quæ fuisset in eo utilitas? Rursus optimam etiam congruentiam affert D. Thomas, ob quam decuit testes illos assumi, et ex hominibus qui Christum præcesserant, et qui eum sequebantur, ut indicaretur omnes futuros esse participes illius gloriæ per eundem Christum. Cui addi potest (quod Damasc. ait), vocasse Christum testes utriusque testamenti, ut se utriusque dominum declararet, et eorum conformitatem ostenderet. Denique recte etiam probat divus Thomas fuisse convenientem illum numerum testium, ut in ore duorum vel trium firmaretur hoc verbum. Quam rationem tetigit Leo Papa, dict. sermone de Transf. Cui addi potest, accersitos esse tres ex iis qui sequebantur Christum, cum ex iis qui ipsum antecesserant, duo sint tantum vocati, vel ut significaretur major perfectio legis gratiæ, pluresque esse gloriam consecuturos, ex iis qui Christum sequuntur, quam ex iis qui præcesserunt; vel certe quia testimonium de excellentia illius gloriæ magis necessarium erat iis qui crucem Domini erant inspecturi et imitaturi, quam iis qui jam præcesserant. Cur

¹ Hom. 57 in Matth., non procul a princ., tom. 2.

² Super illud Matth. 17: Nemini dixeritis visionem.

autem hi potius homines quam alii assumpti sint ad testimonium de hoc mysterio reddendum, explicat D. Thomas, in solutionibus argumentorum.

2. In solutione ergo ad 1, rationem tradit cur non sint vocati Angeli, eamque esse dicit, quia non spiritualis, sed corporalis gloria ostendebatur. Ubi ponderandum est, si D. Thomas censuisset Angelos non habere gloriam per Christum, potuisse rationem reddere consentaneam iis quæ in corpore articuli docuerat, solum vocatos fuisse homines, quia soli illi per Christum ad gloriam adducuntur; tamen quia D. Thomas est in ea sententia (quæ vera est), Angelos etiam habere gloriam a Christo, ideo non est usus ea ratione, sed alia de gloria corporis, quæ sufficiens est.

3. In solutione vero ad 3 (omissa solutione ad 2, de qua postea disputandum) plures rationes adducit, ob quas Moyses et Elias potius quam alii ex veteribus in transfiguratione apparuerunt, quæ sumptæ sunt ex Chrysostomo, hom. 57 in Matth.; et ex Hilario, can. 17 in Matth. Eadem fere habet Damascenus, dicta orat. de Transfig.; et Leo Magnus, loco citato. Qui aliam rationem indicat, scilicet, apparuisse Moysen legislatorem, ut ostenderetur possibilia fieri mandata per gratiam; et Eliam insignem prophetam, ut doceretur prophetiam veram fieri per Christi præsentiam. Adde ex Tertul., l. 4 contra Marc., c. 22, apparuisse Moysen et Eliam, quando Pater dedit testimonium Filio, eumque nos audire præcepit, ut intelligatur facta translatio auditionis a Moysæ legislatore, et Eliæ æmulate legem, a creatore in Christum ejus secundum decessionem Veteris, et successionem Novi Testamenti. Tradit igitur Pater Filio discipulos novos, ostensis prius cum illo Moysæ et Eliæ in claritatis prærogativa, atque ita dimissis, quasi jam officio et honore perfunctis; et hanc rationem tetigit etiam Epiph., hæc. 42, confut. 17 Evangelii Marcionis, dicens, Christum duxisse secum in gloria sua Moysen et Eliam, ut sese ostenderet, non esse contrarium legi et Prophetis.

4. *Petrus, Jacobus et Joannes testes assumpti transfigurationis cur.* — In solutione ad 4, rationem reddit, quare potius Petrus, Joannes et Jacobus hujus mysterii testes vocati sint, quam alii Apostoli. Et fere eandem habet Damascen., dicta oratione, dicens, Petrum quidem vocatum esse, et quod esset caput Ecclesiæ, et quod Christo testimonium reddidisset, esse Filium Dei vivi, et experi-

mento cognosceret, revelatione æterni Patris se tantum mysterium didicisse; Joannes vero quod esset virgo, quodque de Christi divinitate clarissimum illud esset testimonium redditurus: *In principio erat Verbum*, usque ad illud. *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre*, Joann. 1, ut posset dicere: *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus; et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ, annuntiamus vobis*, 1 Joann. 1; Jacobum denique, quod Apostolorum primus martyrium esset pro Christo subiturus. Denique (ait Damasc.) *hi vocati sunt, quod summis virtutum ornamentis præditi essent, et singulariter a Christo diligenter.*

ARTICULUS IV.

Utrum convenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione.

1. *Ad quartum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis, dicentis: Hic est Filius meus dilectus. Quia, ut dicitur Job 33, semel loquitur Deus, et secundo idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paternæ vocis fuerat protestata. Non ergo fuit conveniens quod hoc iterum protestaretur in transfiguratione.*

2. *Præterea, in baptismo simul cum voce paternæ affuit Spiritus Sanctus in specie columbæ, quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conveniens videtur fuisse Patris protestatio.*

3. *Præterea, Christus docere incepit post baptismum, et tamen in baptismo vocis Patris ad eum audiendum homines non induxerat; ergo nec in transfiguratione inducere debuit.*

4. *Præterea, non debent aliquibus dici ea quæ ferre non possunt, secundum illud Joann. 16: Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant; dicitur enim Matth. 17, quod audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde; ergo non debuit vox paternæ ad eos fieri.*

In contrarium est auctoritas Evangelicæ Scripturæ.

Respondeo dicendum, quod adoptio filiorum Dei est per quamdam conformitatem imaginis ad Filium Dei naturalem. Quod quidem fit

¹ In cat. aur., Matth. 17, lect. 2, et Marc. 9, lect. 1.

dupliciter. Primo quidem fit per gratiam vitæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo, per gloriam patriæ, quæ erit conformitas perfecta, secundum illud 1 Joann. 3: Nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo quam in transfiguratione conveniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfecte conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio, et Spiritu Sancto.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus Pater Verbum unicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici quod, licet idem corporali voce Deus protulerit, non tamen propter idem, sed ad ostendendum diversum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in baptismo, ubi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis, per hoc quod fuit ibi Filius incarnatus, apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ, et Pater fuit ibi declaratus in voce; ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus Sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, et refrigerium ab omni malo, quæ designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quod Christus venerat gratiam actualiter dare, gloriam vero promittere verbo. Et ideo convenienter in transfiguratione inducuntur homines, ut ipsum audiant, non autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quod conveniens fuit discipulos vocem paternam terreri et prosterni, ut ostenderetur quod excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum, et facultatem mortalium, secundum illud Exodi 33: Non videbit me homo, et rivet. Et hoc est quod Hieronymus dicit super Matth. 17, quod humana fragilitas conspectum majoris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragi-

¹ Super illud Matth. 17: Audientes discipuli, ceciderunt in faciem, t. 9.

litate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo; quod significatur per hoc quod dixit eis: Surgite, nolite timere.

Littera D. Thomæ est elegans et perspicua, nihilque addendum occurrit iis quæ supra diximus, agentes de baptismo Christi, in quo Pater idem testimonium Filio reddidit.

DISPUTATIO XXXII,

In tres sectiones distributa

DE HIS QUÆ IN TRANSFIGURATIONE DOMINI ACCIDERUNT.

Ex rebus omnibus a Christo in vita gestis ante passionem, solum mysterium transfigurationis superest explicandum, quod licet fuerit unum ex miraculis quod ad confirmationem doctrinæ suæ perfecit, tamen, quia in propria illius persona gestum est, et singularem habet excellentiam, dignitatem atque utilitatem, ideo merito propria et speciali disputatione tractatur. Tria vero sunt quæ ad illius cognitioinem desiderari possunt: nimirum quid sit transfiguratio, propter quid, et quibus circumstantiis sit facta. Quæstio enim an facta sit, locum non habet; sed supponenda est ex historia Evangelica. Ex his autem tribus partibus, secunda sufficienter explicata est in commentario art. 1 D. Thomæ, ubi rationes varias reddidimus, propter quas Christus transfiguratus est; de prima vero tertiarque parte multa etiam circa præcedentes articulos dicta; pauca vero quædam addenda supersunt.

SECTIO I.

Utrum transfiguratio facta sit per novam claritatem gloriæ corpori vel faciei Christi inhærentem.

1. *Christi corpus ante resurrectionem non erat gloriosum. — Verba Damasceni quomodo intelligenda. — In hac re variæ possunt esse sententiæ. Prima est, transfigurationem Christi non esse factam per novam aliquam mutationem effectam in ipso objecto, sed solum per immutationem sensuum Apostolorum. Quæ sententia duobus adhuc modis fingi potest. Unus est, quod Apostoli revera nihil exterius viderint, sed solum imaginaria representatione omnia, quæ ibi narrantur, transacta sint. Hanc sententiam tribuit Henrico Medina hic, non tamen designat locum, neque ego reperire potui. Eamdem adscri-*

bunt aliqui Bedæ propter quædam verba, quæ D. Thomas hic, art. 2, arg. 2, refert. Sed illa et a D. Thoma satis explicantur, et in Beda non reperiuntur. Quin potius, Luc. 9, docet expresse contrarium. In gloss. autem interlineali Luc. 9, inveniuntur verba similia; tamen sensus est quem D. Thomas tradit. Igitur cujuscunque sit illa opinio, erronea est, contra veritatem, expressamque historiam Evangelii, quam ipse Beda satis apte et convenienter exponit, lib. 3 in Luc., c. 38. Itaque certum sit proprietatem verborum esse retinendam, prout fides historiæ requirit, atque ita vere ac sensibilibus faciem Christi splenduisse, et idem iudicium est de reliquis quæ narrantur. Alter modus, seu secunda sententia est, faciem Christi affulsisse oculis discipulorum, non quia novum acquisierit, sed quia tunc datum est discipulis ut videre possent lumen, quo caro Christi in se semper fulgebat. Sicut enim Augustinus, 22 de Civ., c. 16, dicit in corpore Christi post resurrectionem claritatem non defuisse, sed oculis fuisse discipulorum absconditam, quia eam ferre non poterat humanus atque infirmus aspectus, ita existimare aliquis posset hanc claritatem nunquam defuisse corpori Christi, oculis tamen hominum fuisse occultam, quia illam intueri non poterant, atque ita in transfiguratione solum fuisse confortatos oculos discipulorum, ut illam possent aspicere. Quem dicendi modum posset aliquis ex Damasc. colligere; sic enim scripsit in prædicta orat.: *Coram discipulis transfiguratur, qui semper eodem modo glorificatus est, ac divinitatis fulgore collucet; et infra: Ac gloriam quidem caro, simul atque ex nihilo in ortu producta est, obtinuit, divinitatisque gloria corpori quoque gloriam conciliavit; et infra: Quanquam igitur nunquam sanctum illud corpus divinæ gloriæ expers fuerit, at cum ea gloria in corpore sub aspectum cadente obscura esset, ab iis qui carnis vinculo constringebantur, cerni non poterat. Transfiguratur itaque, non quod erat assumens, neque in id, quod non erat, migrans, verum id quod erat, discipulis suis declarans, eorum nimirum oculos aperiens. Atque hæc sententia est horum verborum: Transfiguratus est ante eos. Idem enim ipse manens, præter id quod prius cernebatur, aliud nunc discipulis apparere videbatur. Ad hunc modum videtur loqui Epiph., l. 2 Hæres., 69, in fin. Sed longe alia est mens Damasceni. Sententia enim illa nullo modo sustineri potest; est enim erronea contra veram corporis Christi passibilitatem. Di-*